

Sygn. akt II UK 48/17

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku R.B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 grudnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 września 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 14 września 2016 r. oddalił apelację ubezpieczonego R.B. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 18 czerwca 2015 r. oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z dnia 7 listopada 2014 r. odmawiającej mu prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach wobec nie wykazania 15 lat takiej pracy.

W uzasadnieniach Sądów *meriti* przyjęto, że ubezpieczony nie spełnił warunków do przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w

szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., zwanego dalej rozporządzeniem z dnia 7 lutego 1983 r.), ponieważ nie wykazał, co najmniej 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu § 2 ust. 1 tego rozporządzenia. Brak jest podstaw do uznania, że w okresie zatrudnienia od dnia 24 kwietnia 1995 r. do dnia 31 stycznia 1998 r. w Przedsiębiorstwie „L.” C.B. ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał czynności wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., dział XIV poz. 24, jako kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Nie można bowiem uznać, aby sprawował w tym okresie nadzór nad pracownikami wykonującymi jako podstawowe prace wymienione pod poz. 4, 5 i 6 działu V wykazu A. Z poczynionych ustaleń wynika, że przedsiębiorstwo „L.” wykonywało prace remontowe, modernizacyjne i wykończeniowe w różnego rodzaju obiektach (domach prywatnych, domach pomocy społecznej). W ogóle nie wykonywało natomiast prac polegających na malowaniu ani montażu konstrukcji na wysokości. Ubezpieczony w ramach sprawowanego nadzoru sporządzał kosztorysy, które wykonywał w domu, często przez wiele dni. Ponadto, jako kierownik budowy, sprawował nadzór nad malarzami, tynkarzami, płytkarzami, murarzami, betoniarzami, zbrojarzami. Tymczasem prace malarzy, tynkarzy, płytkarzy i murarzy nie są wymienione w wykazie A, jako prace wykonywane w szczególnych warunkach, tj. o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Użyte pod poz. 24 w dziale XIV pojęcie „na oddziałach i wydziałach” wskazuje, że kontrola jakości produkcji, jak też kontrola międzyoperacyjna i dozór inżynieryjno-techniczny powinny być wykonywane bezpośrednio w określonym, tj. skonkretyzowanym środowisku pracy, w którym występują warunki narażające na szybszą utratę zdolności do zarobkowania.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony, zaskarżając go w całości oraz wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy

Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania.

Skarga kasacyjna została oparta na obu podstawach, tj. naruszenia prawa materialnego i przepisów postępowania, a mianowicie: 1) § 4 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w związku z wykazem A dział XIV poz.18, 24 i 25 oraz dział V poz. 4, 5, i 6 przez jego niezastosowanie i uznanie, że czynności wykonywane przez skarżącego w spornym okresie na stanowisku kierownika robót budowlanych nie stanowiły pracy w szczególnych warunkach, 2) art. 233 § 1 k.p.c. przez niewszzechstronne rozważenie zebranego materiału dowodowego i błędnie uznanie, że skarżący nie posiada 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, a tym samym nie nabył prawa do emerytury.

W piśmie z dnia 3 stycznia 2017 r. stanowiącym uzupełnienie barków formalnych skargi kasacyjnej pełnomocnik skarżącego wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na jej oczywiste uzasadnienie, „bowiem prawidłowe zastosowanie § 4 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (...) w związku z załącznikiem do wyżej wskazanego rozporządzenia, wykaz A dział XIV pkt 18, 24 i 25 oraz wykaz A dział V pkt 4, 5 i 6, a także prawidłowa ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego jednoznacznie wskazują, iż skarżący posiada niezbędny 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach, a tym samym nabył on prawo do emerytury”. Wskazał też, że istnieje potrzeba wykładni przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., „które w obecnym kształcie rodzą poważne trudności interpretacyjne skutkujące błędami subsumpcji dokonanej w procesie orzekania”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej wymienia obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymogi skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie „przedsądu”, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach „przedsądu” bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134; z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392). Dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest, zatem zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek „przedsądu” ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego w tym przedmiocie.

Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860).

Z kolei odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. tj. potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351). Skarżącego obciążał obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/06, LEX nr 950814). Nie można uznać, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów

prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

W skardze kasacyjnej nie ma uzasadnienia wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania w powyższym rozumieniu, ponieważ w jego treści skarżący odwołuje się jedynie pobieżnie do podstaw kasacyjnych, a ponadto brak w nim jakichkolwiek argumentów na poparcie twierdzenia o oczywistej zasadności skargi zwłaszcza, że rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, gdyż tylko one decydują o wyniku „przedsądu”. Skarżący swoją „argumentację” w tym zakresie ogranicza do stwierdzenia, że oczywiste uzasadnienie skargi przejawia się w tym, że „prawidłowa ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego jednoznacznie wskazują, iż skarżący posiada niezbędny 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach”. Tak lakoniczne stwierdzenie zawarte w piśmie stanowiącym uzupełnienie skargi kasacyjnej stanowi jedynie pozór uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, o którym mowa w art. 398⁴ § 2 k.p.c.

Analogicznie należy ocenić lakoniczne stwierdzenie ujęte w tym piśmie o potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), wynikającej z tego, że „przepisy rozporządzenia” z dnia 7 lutego 1983 r., „w obecnym kształcie rodzą poważne trudności interpretacyjne skutkujące błędami subsumpcji dokonanej w procesie orzekania”, tym bardziej, że obok braku odrębnej, pogłębionej argumentacji prawnej, jak i szczegółowego opisu tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne, skarżący nie pokusił się nawet o wskazanie konkretnego przepisu powołanego rozporządzenia, który w jego ocenie miałby budzić wymienione wyżej kontrowersje.

Tylko dla porządku należy w tym miejscu nadmienić, że dopuszczalność zaliczania pracy na stanowisku kierownika budowy do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach była już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, który uznał, że kierownik budowy nie wykonuje pracy w dozorze inżynieryjno-technicznym, w którym jako podstawowe są wykonywane prace wymienione w

wykazie A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 23 czerwca 2016 r., II UK 293/15, LEX nr 2076408). W uzasadnieniu wyroku z dnia 11 stycznia 2017 r., I UK 493/15 (LEX nr 2238247) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że o ile praca w budownictwie charakteryzuje się szczególną uciążliwością, to jednak nie wszystkie rodzaje prac wykonywane w budownictwie umożliwiają uzyskanie emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Taką przesłankę stanowią jedynie rodzaje prac, które zostały wymienione w wykazie A, w dziale V załącznika do rozporządzenia, obejmującego zamknięty katalog, składający się z 21 pozycji. Analiza jego struktury pozwala na konstatację, że w budownictwie mamy do czynienia z szeregiem zadań podstawowych, które w zależności od rodzaju wykonywanej pracy, zaliczane są bądź do prac uciążliwych (prace zbrojarzy i betoniarzy, prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych) bądź też nie mieszczą się w tym kręgu (np. prace murarzy, prace tynkarzy). Stąd specyfika pracy na stanowisku kierownika budowy ma swoje normatywne regulacje w prawie budowlanym i w przepisach wykonawczych do tej gałęzi prawa. Już ustawa z dnia 13 stycznia 1961 r. - Prawo budowlane (Dz.U. z 1961 r. Nr 7, poz. 46) w art. 24 regulowała podstawowe obowiązki kierownika budowy, kreując je w trzech grupach: organizacja, kierowanie i nadzór. Ten zakres utrzymała ustawa z dnia 24 października 1974 r. - Prawo budowlane (Dz.U. z 1974 r. Nr 38, poz. 229) i wydane na jego podstawie rozporządzenie Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 20 lutego 1975 r. w sprawie nadzoru urbanistyczno-budowlanego (Dz.U. z 1975 r. Nr 8, poz. 48). Kierowanie budowami, robotami oraz obiektami zaliczane było również do prac wymienionych w dziale III wykazu C rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w brzmieniu pierwotnym, przed jego skreśleniem od dnia 7 czerwca 1996 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 21 maja 1996 r. (Dz.U. z 1996 r. Nr 63, poz. 292). Pracownikom zatrudnionym stale i w pełnym wymiarze czasu przy pracach wymienionych w wykazie (C) powołanego rozporządzenia, w czasie jego obowiązywania - nie przysługiwało na podstawie § 16 - prawo do wcześniejszej emerytury (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2000 r., II UKN 93/00, OSNAPIUS 2002 nr 14, poz. 337).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

as